

Oppvekst og utdanning

Felles plan for håndtering av mobbing, vold og trakassering i barnehage, skole og SFO 2021-2024

Foto: Glen Musk

Alle barn har rett til å høre til et fellesskap

"Jeg har minst en voksen jeg er trygg på og som jeg kan fortelle ærlig til"

"Jeg får ærlig og forståelig informasjon fra de voksne"

"Jeg kan si min ærlige mening før noe skal bestemmes"

"Jeg inviteres til å beskrive på en trygg måte for meg, før noe bestemmes for eller om meg"

"De voksne har avtaler med meg før de deler noe som jeg har fortalt, videre til andre voksne"

"De voksne har forklart meg hva andre ikke har lov å gjøre mot meg, og hva jeg ikke har lov å gjøre mot andre"

Innholdsfortegnelse

Innledning	3
1. Handlingsløype	4
2. Definisjoner	4
3. Å høre til	5
4. SteinSaksPapir	6
5. Barnekonvensjonen	7
6. Samarbeid med barn	7
7. Laget rundt barnet	7
8. Rett til et trygt og godt miljø	7
Aktivitetsplikten	8
9. Mobbeombudet	9
10. Rammeplan for barnehagen	9
11. Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020	9
12. Mobbing på digitale flater	10
13. Seksuell trakassering	11
14. Vold i barnehage og skole	11
15. Konsekvenser og straff	12
16. Hva vi må kunne noe om?	12

Innledning

Barn og unges oppvekst er vårt felles ansvar, og vi må derfor styrke og videreutvikle laget rundt barnet. Vi har alle et ansvar for å følge med, og i felleskap finne gode løsninger.

Denne felles planen bygger videre på oppvekststrategiens forebyggende tiltak og inneholder en handlingsløype og vårt felles kunnskapsgrunnlag når det gjelder håndtering av mobbing, vold og trakassering. Sammen med ressursbanken skal den bidra til likeverdig kvalitet i arbeidet med håndtering av mobbing, vold og trakassering, samtidig som det legges til rette for individuelt tilpassede tiltak basert på barnets beste.

I handlingsløypen vil du som ansatt, barn eller forelder kunne følge lenker til ressursbanken som inneholder eksempler og forslag fra barn, unge, foreldre, ansatte i barnehager og skoler på *hvordan* dere sammen kan følge handlingsløypen. Som ansatt i kommunen vil du også kunne følge lenker til oppdaterte rutiner i kvaliteket.

1. Handlingsløype

1. Følg med

Alle som arbeider i barnehagen og skolen følger med på hva som skjer og hvordan barna har det.

2. Grip inn og stopp akutte situasjoner - på en trygg og ivaretakende måte for alle involverte. Be om hjelp om nødvendig. Snakk med barnet/barna om innholdet og tidspunktet for samtalen med foreldre/foresatte. Sørg for at barn kan snakke trygt. *Om det er voksne som krenker er det skjerpet aktivitetsplikt.*

- **Dokumenter** hendelsen skriftlig

3. Varsle styrer/reaktor og kontakt foreldre/foresatte om hendelsen og neste steg i handlingsløypen.

- **Dokumenter** samtalen og avtale om prosess videre.

4. Etabler laget rundt barnet/eleven i samarbeid med barnet, foreldre/foresatte involveres aktuelle interne og eksterne i **undersøkelsesfasen**.

Både barnet som krenkes og den som krenker må omfattes av dette.

5. Opprett aktivitetsplan i samarbeid med barnet og foreldre/foresatte

Aktivitetsplanen skal beskrive:

- problem som skal løses
- hva barnehagen/skolen har planlagt
- når tiltakene skal gjennomføres
- hvem som er ansvarlig
- når tiltakene skal evalueres

- **Dokumenter** oppsummering av samtaler med barn/elever og foreldre og en oppsummering av barnehagens/skolens vurderinger av saken

6. Evaluer innhold i, og effekt av aktivitetsplanen i samråd med barnet og foreldre. Juster planen ut fra evaluering.

7. Gjenoppbygg relasjoner individuelt og i gruppe/klassemiljøet

8. **Styrk kollektiv kapasitet** i arbeidet med et sterkere voksenfellesskap for sterke barnefellesskap.

2. Definisjoner

Mobbing, krenkelser og trakassering kan vises i ulike former og være forskjellig fra barn til barn, i forhold til alder, og hvordan det oppleves, forstås og håndteres. Evaluering av Manifest mot mobbing 2002-2004 slår fast at den atferden som i skolemiljøet kalles "mobbing" også finnes i barnehagen. I lovverket brukes også begrepet krenkelse. Krenkelse defineres ofte som å overtre en lov, ydmyke eller såre noen. I Trondheim velger vi å forstå mobbing i et relasjonelt perspektiv og anser derfor utenforskap og krenkelser som sosiale prosesser på avveie.

I denne planen støtter vi oss til følgende to definisjoner av mobbing

Olweus & Roland 1983; Smith 2005:

«Med mobbing mener vi gjentatte negative handlinger, fra en eller flere, mot en elev som kan ha vanskeligheter med å forsvare seg.»

Lund, Helgeland & Kovac, 2017:

«Mobbing av barn er handlinger fra voksne og/eller barn som hindrer opplevelsen av å høre til, å være en betydningsfull person i fellesskapet og muligheten til medvirkning.»

Alle konflikter skal tas på alvor og løses, uavhengig av om det er mobbing eller annen type konflikt som skjer daglig mellom barn. Mobbing må forstås ut fra både individ- og systemperspektiv og relateres til individuelle forutsetninger, sosiale faktorer, samspill og prosesser i systemene rundt barnet. Mobbing og andre krenkelser kan utarte seg forskjellig i barnehage og skole, og mellom ulike årstrinn i grunnskolen. Dette kan forklares med ulik aldre, utvikling, personlighetstrekk, modenhet og kontekst.

Slag og dytting blant de yngste barna i barnehagen er ofte ikke mobbing, men må tolkes og forstås i lys av barnets alder, modenhet og kontekst. Mobbing i barnehagen kan f.eks gi seg utslag i utestengelse i lek og at noen barn dermed blir fratatt muligheten til å samspille med andre barn.

For at barnehage- og skolepersonalet skal være i stand til å dimensjonere rett, relevant og adekvat i forhold til reaksjon, tiltak og oppfølging er det nødvendig å støtte seg til begge definisjonene. (Eriksen & Lyng 2018)

3. Å høre til

Å høre til er et grunnleggende menneskelig behov. Livet i barnehage og skole skal være en arena der alle opplever trygghet, trivsel og tilhørighet, og barn og unge skal oppleve å være en del av fellesskapet.

Oppvekststrategien SteinSaksPapir er kommunens kunnskapsgrunnlag og gir retning for hvordan vi skal jobbe med å forebygge mobbing, utenforskap, digital netthets og seksuelle

krenkelser. Sammenhengende og aktiv innsats fra mange aktører skal bidra til å skape sterke barnefellesskap.

Utenforskap og mobbing er helseskadelig og et felles problem vi bare kan løse sammen. Noen går gjennom hele barne- og ungdomsskolen uten å ha det bra, og enkelte blir utsatt for så grove overtramp at skadene ødelegger et helt liv. Problemene er ofte komplekse og ofte ikke så lett hverken å oppdage eller å få slutt på.

Mange barn og unge forteller at de har sett og visst hva som har foregått, men ikke sagt fra. Noen fordi de ikke tør i redsel for å være *“den neste som får gjennomgå”*, andre fordi det bare *“er sånn det er”* og noen fordi de ser en situasjon løsrevet fra et større bilde og tenker at det er *“ingenting å bry seg med”*. Redsel og kultur - eller snarere ukultur - er noe av det som kan forklare at få reagerer. Å ikke bli tatt alvorlig er det som oftest går igjen i saker der det klages på elevens skolemiljø.

Utsagn som *“det verste er at jeg trodde det var fortjent”* er uttrykk som forklarer hvorfor mange av de som blir utsatt, ikke sier ifra. Noen forteller om at *“det blir bare enda verre om jeg sier fra”* eller *“det er ikke noe vits å be om hjelp for de voksne tror meg ikke”*.

Barn og unge som utsetter andre for ulike krenkelser, forteller også at gjennom å herse, skremme eller styre andre, ha kontroll over noen, kan de skjule sine egne følelser (ofte vonde/triste). De forteller også at *“de sikrer seg”* for selv å ikke bli utsatt for mobbing

God ledelse og voksne som bryr seg, er en god start. I tillegg kreves et våkent og nysgjerrig blikk og forståelse av maktspill som kan utspille seg i en barnegruppe. Vi må ha vilje og evne til å hjelpe alle. Det å vite hva du skal se etter, er forutsetningen for å kunne gripe klokt inn.

4. SteinSaksPapir

Oppvekststrategiens prinsipp om at *“Barn og unges drømmer, ønsker og erfaringer skal forme tjenestene våre”*, er grunnleggende for vårt arbeid. Barn og ungdom er de beste formidlere av hvordan tjenestetilbudet oppleves, og vi må vektlegge og forstå hvordan vi tilrettelegger for å innhente ulike uttrykk. For å lykkes må vi forsterke samskaping på tvers av tjenesteområder i praksisfeltet, med andre aktører, nærmiljø og ikke minst med barn og ungdom selv.

1. Problemer oppstår mellom oss. Ulike smerteuttrykk oppstår i relasjon med andre og må derfor løses i et miljø sammen med andre.
2. Det er alltid mange virkeligheter i virkeligheten. Det finnes ikke en sannhet, men mange. Vi forstår situasjonen ut i fra oss selv og kan ofte trenge hjelp til å ta andres perspektiver og forstå saken/situasjonen fra de andre.
3. For å få vite mer, må flere stemmer høres. Snakk med, ikke om. Involver nødvendige parter. Den som leder prosessen må også lytte med utgangspunkt i å ikke vite alt. Se på mulige triggere i situasjon og relasjon. Hva er uttrykket et uttrykk for?
4. Språk former hvordan vi tenker, som igjen påvirker avgjørelser. Derfor er det nødvendig med språklig bevissthet.
5. Situasjonene kan ofte ha en større kompleksitet og det vil som regel alltid være nyttig å søke etter å se situasjonen i en større helhet og sammenheng.
6. Let etter håp, drømmer og ressurser, mer enn feil og mangler. Alle kan bidra med noe.

7. Barn har rett til å bli stoppet når de er på gale veier og voksne har plikt til å gripe inn. Lederskap på avveie og i gale uttrykksformer er det du kan hjelpe med å snu. Det er de voksne som har ansvaret for miljøet i en gruppe/klasse og de ansvarlige for å skape gode relasjoner.
8. Løsningene settes inn på ulike nivå. Samtidig innsats både på individ og gruppenivå er nødvendig for gode effekt. Skreddersy tiltakene, vær samarbeidende, samskapende og finn fleksible løsninger. En enkel manual eller oppskrift kan aldri passe alle.
9. En god aktivitetsplan lages sammen med de det angår og justeres underveis. Det er kun den som går i skoa som vet hvor de trykker til enhver tid!

5. Barnekonvensjonen

Barnekonvensjonen er den første internasjonale menneskerettighetskonvensjon som gir barn en spesiell juridisk status. Den stadfester at barn også har menneskerettigheter og krav på spesiell beskyttelse. Alle stater som har sluttet seg til barnekonvensjonen må følge det som står i den. Rett til skole, frihet, lek, hvile og rett til å si sin mening i alt som angår dem er viktige eksempler på barn og ungdoms rettigheter.

6. Samarbeid med barn

Barnehagen skal fremme demokrati og være et inkluderende fellesskap der alle får anledning til å ytre seg, bli hørt og delta. Barn i barnehagen har rett til å gi uttrykk for sitt syn på barnehagens daglige virksomhet og i saker som gjelder dem selv, og skal jevnlig få mulighet til aktiv deltakelse i planlegging og vurdering av barnehagens virksomhet. Alle barn skal få erfare å få innflytelse på det som skjer i barnehagen. Barnets synspunkter og uttrykk skal tillegges vekt i samsvar med dets alder og modenhet.

I skolen er det elevens beste som er det grunnleggende hensyn, ikke bare i særtilfeller der noe har gått galt. Elevmedvirkning må og skal prege skolens praksis, og eleven skal ta medansvar i fellesskapet som de skaper sammen med lærere hver dag. Skolen skal være et sted der barn og unge opplever demokrati i praksis, de skal erfare at de blir lyttet til, og at de har reell innflytelse og påvirkningskraft.

Alle handlinger og avgjørelser som berører barn, skal ha barnets beste som grunnleggende hensyn.

7. Laget rundt barnet

Foreldre til barn som strever, er avhengige av god oppfølging der man er enige om hva problemene består i og hva som er barnets beste. Forskning har vist at pedagoger og foreldre ofte ser ulikt på hvordan et barn har det, og hva som er barnets utfordringer. Dette er en utfordring for laget rundt barnet.

Tiltakene har størst effekt når samarbeidet inngås med flere aktører og samtidig innsats rettes både individuelt, i gruppe og i barnehage/skole-miljø. I tillegg vil det i mange tilfeller være nødvendig å involvere nærmiljøet eller fritidstiltak som barna deltar i. Det kan være aktuelt med både tiltak som retter seg mot alle og tiltak for enkeltbarn. Alle tiltak krever "skreddersøm" i den aktuelle situasjonen, og kan være både kortsiktige og langsiktige.

8. Rett til et trygt og godt miljø

Barnehageloven og opplæringsloven legger tydelige føringer for barnehagen og skolens rolle overfor barnas opplevelse av tilhørighet, trygghet og medvirkning i fellesskapet.

Barnehagelovens kapittel 8 sammenfaller med **opplæringslovens kapittel 9 A**, med unntak av bestemmelser for klageadgang, og kan oppsummeres felles:

Barnehagen og skolen skal ha nulltoleranse mot krenkelser som utestenging, mobbing, vold, diskriminering og trakassering.

Barnehagen og skolen skal forebygge tilfeller hvor barn og elever ikke har et trygt og godt barnehage- og skolemiljø ved å arbeide kontinuerlig for å fremme helsen, trivselen, leken og læringen til barna og elevene.

Aktivitetsplikten

Alle som arbeider i barnehagen og skolen skal **følge med** på hvordan barna i barnehagen og skolen har det.

Alle som arbeider i barnehagen og skolen skal **gripe inn** når et barn/elev utsettes for slike krenkelser.

Alle som arbeider i barnehagen og skolen, skal **varsle** til barnehagens styrer eller rektor dersom de får mistanke om eller kjennskap til at et barn/elev ikke har et trygt og godt barnehage- eller skolemiljø. Styrer eller rektor skal melde til barnehage-/skoleeier i alvorlige tilfeller.

Når et barn eller foreldre sier at barnet ikke har et trygt og godt barnehage- eller skolemiljø, skal barnehagen eller skolen **undersøke** hvordan barnet har det, og så langt det finnes egnede **tiltak**, sørge for at barnet får et trygt og godt barnehage-/skolemiljø. Det samme gjelder når en undersøkelse som barnehagen/skolen selv har satt i gang viser at et barn/elev ikke har et trygt og godt barnehage-/skolemiljø.

Tiltakene i barnehagen skal velges på grunnlag av en konkret og faglig vurdering. Skolen skal sørge for at involverte elever blir hørt. Hva som er best for barna og elevene, skal være et grunnleggende hensyn.

Barnehagen/skolen skal lage en skriftlig plan når det skal gjøres tiltak i en sak.

I planen skal det stå:

- a) hvilke problemer tiltakene skal løse
- b) hvilke tiltak barnehagen/skolen har planlagt
- c) når tiltakene skal gjennomføres
- d) hvem som skal gjennomføre tiltakene
- e) når tiltakene skal evalueres.

Barnehagen/skolen skal dokumentere hva som blir gjort for å oppfylle aktivitetsplikten.

Dersom en som arbeider i barnehagen/skolen, får mistanke om eller kjennskap til at en annen som arbeider i barnehagen/skolen, krenker et barn med for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering eller trakassering, skal vedkommende straks melde fra til styrer/reaktor. Styreren/reaktor skal melde fra til barnehage-/skoleeier.

Dersom en som arbeider i barnehagen/skolen, får mistanke om eller kjennskap til at en i ledelsen krenker et barn med for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering eller trakassering, skal vedkommende melde fra til barnehage-, skoleeier direkte.

Undersøkelser og tiltak etter barnehageloven § 42 tredje og fjerde ledd og opplæringsloven § 9-A tredje og fjerde ledd skal iverksettes straks.

Barn, foresatte og sentrale utvalg ved skolen og barnehagen skal informeres om rettighetene i kapittel 9A, barnehagelovens kapittel 8 og aktivitetsplikten. Barn skal få ta del i planlegging og gjennomføring av forebyggende arbeid. I skolen vil elevrådet ha en viktig funksjon her, der representanter kan ta med saker fra elevmassen inn i f.eks. brukerråd eller FAU.

Dersom en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø kan eleven eller foreldrene melde saken til Statsforvalteren etter at saken er tatt opp med rektor.

9. Mobbeombudet

Mobbeombudet samarbeider med kommuner, barnehager og grunnskoler i Trøndelag fylkeskommune med veiledning, råd eller foredrag om blant annet mobbing og utenforskap. Mobbeombudet er også et lavterskeltilbud som støttespiller til de barna, elevene eller foreldrene som tar kontakt. Mobbeombudet arbeider uavhengig av barnehagemyndighet og skoleeier.

10. Rammeplan for barnehagen

Barnehagen skal anerkjenne og ivareta barndommens egenverdi. Å bidra til at alle barn som går i barnehage, får en god barndom preget av trivsel, vennskap og lek, er fundamentalt. Barnehagen er også en forberedelse til aktiv deltakelse i samfunnet og bidrar til å legge grunnlaget for et godt liv.

Barnehagen skal fremme respekt for menneskeverdet ved å synliggjøre, verdsette og fremme mangfold og gjensidig respekt. Barna skal få oppleve at det finnes mange måter å tenke, handle og leve på. Samtidig skal barnehagen gi felles erfaringer og synliggjøre verdien av fellesskap. Barnehagen skal vise hvordan alle kan lære av hverandre og fremme barnas nysgjerrighet og undring over likheter og forskjeller. Barnehagen skal bidra til at alle barn føler seg sett og anerkjent for den de er, og synliggjøre den enkeltes plass og verdi i fellesskapet.

11. Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020

Folkehelse og livsmestring som tverrfaglig tema i skolen skal gi elevene kompetanse som fremmer god psykisk og fysisk helse, og som gir muligheter til å ta ansvarlige livsvalg. I barne- og ungdomsårene er utvikling av et positivt selvbylde og en trygg identitet særlig avgjørende.

Et samfunn som legger til rette for gode helsevalg hos den enkelte, har stor betydning for folkehelsen. Livsmestring dreier seg om å kunne forstå og å kunne påvirke faktorer som har betydning for mestring av eget liv. Temaet skal bidra til at elevene lærer å håndtere medgang og motgang, og personlige og praktiske utfordringer på en best mulig måte.

Aktuelle områder innenfor temaet er fysisk og psykisk helse, levevaner, seksualitet og kjønn, rusmidler, mediebruk, og forbruk og personlig økonomi. Verdivalg og betydningen av mening i livet, mellommenneskelige relasjoner, å kunne sette grenser og respektere andres, og å kunne håndtere tanker, følelser og relasjoner hører også hjemme under dette temaet.

Skolen skal også utvikle inkluderende fellesskap som fremmer helse, trivsel og læring for alle.

Et raust og støttende læringsmiljø er grunnlaget for en positiv kultur der elevene oppmuntres og stimuleres til faglig og sosial utvikling. Føler elevene seg utrygge, kan det hemme læring. Trygge læringsmiljøer utvikles og opprettholdes av tydelige og omsorgsfulle voksne, i samarbeid med elevene. De ansatte på skolen, foreldre og foresatte og elevene har sammen ansvar for å fremme helse, trivsel og læring, og for å forebygge mobbing og krenkelser. I arbeidet med å utvikle et inkluderende og inspirerende læringsmiljø skal mangfold anerkjennes som en ressurs.

Skolen skal lære elevene å utvise dømmekraft når de ytrer seg om andre, og sørge for at de lærer å samhandle på forsvarlig vis i ulike sammenhenger.

Barn og elever skal lære å respektere forskjellighet og forstå at alle har en plass i fellesskapet. Hvert barn har en historie med seg, og de har håp og ambisjoner for fremtiden. Når barn og unge møter respekt og anerkjennelse i barnehagen og skolen, bidrar dette til en opplevelse av tilhørighet.

12. Mobbing på digitale flater

Krenkelser på nett har blitt vanligere etter hvert som den digitale teknologien har gjort sitt inntog. Mange foresatte opplever å ha for lite innsyn i hva barna deres gjør på nett, og mangler kompetansen barna deres har om denne teknologien.

Digital teknologi byr på nye muligheter for å kommunisere, skape noe nytt og forenkle arbeidsprosesser og hverdagsliv, men den gjør oss også sårbare for andre former for risiko enn tidligere. Vi vet at barns gryende digitale ferdigheter og forståelse etableres allerede i barnehagealder. Barnehagen skal derfor legge til rette for utvikling av gode digitale vaner gjennom utforskning, lek, læring og skaping i samspill mellom barn og voksne. Læreplanens overordnet del vektlegger blant annet etisk bevissthet og kritisk tenking, noe som særlig angår digital teknologi og sosiale medier. Skolen har ansvar for å utvikle elevenes reflekseive kompetanse rundt internett, digitale flater og sosiale medier, og hvordan disse påvirker oss i hverdagen. Et større fokus på mediekompetanse i opplæringa vil kunne redusere uønskede hendelser på nett og digitale krenkelser mellom barn og unge.

Når uønskede hendelser først har funnet sted, enten opprinnelsen ligger i den fysiske eller den digitale verdenen, kan digital teknologi bidra til økt spredning. Hendelsene kan være svært lette å spore, men samtidig kan anonymitet føre til at undersøkelser og dokumentasjon

blir mer utfordrende. Da blir det enda viktigere med godt og helhetlig holdningsskapende arbeid både på skolen, i barnehagen og i hjemmet. Barn og unge trenger å utvikle gode digitale vaner, og det er særlig positivt at foreldre og foresatte har ytret ønske om mer kunnskap om barn og unges digitale vaner. Gode og trygge skole- og hjemmemiljø påvirker hvordan barn oppfatter risiko på nettet og hvordan de evner håndtere den.

Forskning tilsier at et av de viktigste tiltakene for å skape gode holdninger og vaner på nett blant barn og unge, er at voksne er der barna er. Har barna kontoer på sosiale medier, deltar i nettspill, eller bruker andre digitale tjenester som muliggjør kommunikasjon, er tipset;

Vær der med barna, og snakk med dem om hva de gjør og opplever. Dette vil kunne bidra til å øke voksnes relevans i barnas øyne. Forskning viser også at det er effektivt å informere om hva som er straffbart på nett.

13. Seksuell trakassering

Seksuell trakassering er «enhver form for uønsket seksuell oppmerksomhet som har som formål eller virkning å være krenkende, skremmende, fiendtlig, nedverdiggende, ydmykende eller plagsom», og er et omfattende og vedvarende problem blant ungdom. Undersøkelser har vist at 60 prosent av elevene i videregående opplæring i Trøndelag rapporterer å ha blitt gjenstand for én form for seksuelt uønsket og plagsom handling årlig.

Nedsettende verbale utsagn er mest utbredt og handler i stor grad om seksuell legning, seksualatferd samt en rekke ulike former for objektiviserende ord og uttrykk. Studier i våre naboland viser at problemet er minst like stort på ungdomstrinnet. Det er klart flere gutter som trakasserer andre, og foregår både innad (jente-jente, gutt-gutt) og mellom kjønnene. Likekjønnet trakassering er karakterisert av nedrakking, mens trakassering mellom kjønnene er karakterisert av utprøving. Forskning viser at seksuell konkurranse er en faktor i begge typene trakassering. Seksuelle minoriteter er sårbare og blir mer utsatt for, og utøver mer, seksuell trakassering enn heteroseksuell ungdom. Det å bli utsatt for seksuell trakassering kan være en betydelig belastning for den enkelte elev, og medføre angst, depresjon, lav selvtillit og negativt kroppsbilde.

14. Vold i barnehage og skole

Vold er ulike handlinger som skader, smerter, skremmer eller krenker en annen person. Fysisk vold har lenge vært anerkjent som et problem, men i den siste tiden har den psykiske volden fått mer oppmerksomhet. Lærere melder om en endring i elevmiljøet, de mindre synlige formene for mobbing og krenkelser øker mens de synlige og fysiske formene nærmest ikke forekommer. Samspillet og kommunikasjonen knyttet til psykisk vold er spesielt vanskelig å få innblikk i, noe som gjør det til en stor utfordring for lærere å få tak i hva som skjer mellom elevene. Da lærere spiller en viktig rolle knyttet til avdekking og forebygging av vold, vil kravene og forventningene til lærerne i dette arbeidet derfor også være høye. Skal lærere kunne avdekke psykisk vold er det derfor viktig at de har kunnskap om den.

Ansatte i barnehage og skole er i en unik posisjon til å følge barnets utvikling og psykiske helse, men det kan være vanskelig å oppdage om barn blir utsatt for vold. Dette gjelder særlig psykisk vold. Når små barn uttrykker seg gjennom vold blir det som oftest forstått som

mangel på følelsesregulering eller umoden følelsesregulering. Barn i denne alderen trenger hjelp til å uttrykke sine frustrasjoner på andre måter og utvikle et språk som vil regulere følelsene samt kommunisere med andre. Det kan tenkes at en slik forståelse med fordel også kan brukes lenger opp i alder, fordi vi anser at vold er et uttrykk for tilkortkommenhet uansett alder. Det kan forstås som uttrykk for avmakt og fortvilelse, der de som utøver negativ atferd, trenger hjelp. I andre tilfeller kan uttrykket forstås som en likeverdig krangel eller konflikt.

15. Konsekvenser og straff

Det er et prinsipp, men også hjemlet i lov, at konsekvenser og straff som utestenging og fravær av deltakelse i et fellesskap ikke skal brukes. Bruk av utestenging fra fellesskapet fører ikke til økt opplevelse av å være en del av et fellesskap, men forsterker stigma om utenforskap og det å ikke høre til. For at barn/elever skal stoppe negativ atferd, må de få trening i å være en del av fellesskapet og oppleve mestring og det å kjenne at de hører til. Tiltakene må være knyttet til å bedre ferdighetene i å takle ulike situasjoner og sine reaksjoner i samspill med andre og å kunne fungere bedre i fellesskapet.

16. Hva vi må kunne noe om?

*Måten en lærer henvender seg til en elev på har større innvirkning på hvordan denne eleven oppfattes av medelever enn denne elevens eventuelle negative atferd
(May Britt Drugli 2012).*

Enhetene forplikter seg til kontinuerlig kompetanseheving både når det gjelder å se, forstå og kjenne til hva som kan ligge bak negativ atferd og hva som skal til for å snu negative samspill. Foreldre, nærmiljø, frivillige, barn og ungdom skal involveres i arbeidet.

I alvorlige saker skal enhetene bidra til koordinering av eksterne og interne støttesystem og samarbeid mellom skoler eller mellom barnehage og skole skal være et bærende prinsipp i arbeidet.

Anne Lise Schibbye m.fl. (2018) uttaler at det er ikke metodene, manualene, teknikkene eller evalueringene som er det viktigste i møtet med barn, men tilstedeværelsen i øyeblikket, og evnen til å se og motta barnets sammensatte vesen.

Måten handlingene utføres på er altså avgjørende for effekten.

